

Методична підготовка майбутніх учителів музики в процесі вивчення курсу „Музична педагогіка”

В статті розкриваються особливості та специфіка формування методичних знань студентів в процесі вивчення курсу „Музична педагогіка” як основи фахової освіти майбутніх учителів музики.

Ключові слова: методичні знання студентів, фахова підготовка майбутнього вчителя музики.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Звернення до проблеми формування методичних знань майбутніх учителів музики викликане необхідністю вдосконалення фахової підготовки майбутніх спеціалістів. Втілення нової концепції освіти у відповідності з Державною національною програмою „Освіта” (Україна ХХІ століття), Національною доктриною розвитку освіти в Україні (2001 р.) та Законом України „Про вищу освіту” (2002 р.), зорієнтованої на оновлення всіх ланок навчання і виховання підростаючого покоління, передбачає теоретичне обґрунтування підготовки висококваліфікованих фахівців, які б відповідали потребам сучасної школи.

Процес підготовки майбутніх учителів музики повинен будуватися на основі синтезу педагогіки, музичного мистецтва і мистецтва взагалі, що пронизує всі ланки і ступені навчально-виховного процесу. Значну питому вагу в змісті цієї освіти повинні посідати заняття із спеціального музичного інструменту, диригування, концертмейстерського класу, сольного співу. Але все більш очевидною є необхідність посилення методичної підготовки вчителя, становлення його педагогічної культури. Формування професійних якостей педагога-музиканта повинно бути тісно пов'язане з його широкою гуманітарною освітою, яка дозволяє орієнтуватись у літературі, театрі, живописі, а також у новітніх напрямках „Молодіжної музики”. Підготовка майбутнього фахівця з даної спеціальності повинна бути багатогранною та багатоаспектною, тому вивчення предмету „Музична педагогіка” сприятиме розвитку його фахової компетентності.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... В науковій літературі проблема формування методичних знань учителя музики досліджувалась здебільшого у сфері професійної діяльності (Л.Масол, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Щолокова та інші), розглядалися сутність педагогічної діяльності вчителя музики (Л. Арчажнікова, Л.Баренбойм, Н. Ветлугіна, Л. Дмитрієва, В. Орлов, Н.Черноіваненко та інші), особливості виконавської підготовки (Л. Василенко, Л. Гусейнова, В.Крицький, І. Мостова, Г. Ніколаї, О. Щербініна та інші), засвоєння музично-педагогічних знань (Е. Карпова, І. Малашевська, Н. Провозіна та інші), виховання ціннісних орієнтацій (В. Волкова, В. Дряпіка, Н. Свещинська та інші). Однак питання формування саме методичних знань майбутнього педагога-музиканта в процесі засвоєння курсу „Музична педагогіка” розглядалося здебільшого опосередковано, що істотно позначається на якості музично-педагогічної освіти.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є розкриття особливостей та специфіки формування методичних знань студентів як основи фахової компетентності майбутнього вчителя музики в процесі засвоєння курсу „Музична педагогіка”.

Виклад основного матеріалу... На другому освітньо-кваліфікаційному рівні особлива увага надається формуванню музичного сприймання студентів, ціннісного ставлення до явищ музичного мистецтва, розумінню краси і неповторності музичних творів; вихованню художньо-естетичних ідеалів, смаків майбутнього вчителя музики. Курс „Музична педагогіка” вводить студентів у світ власної музичної діяльності, розвиває потребу в реалізації музичних та творчих здібностей, формує аналітичні й інтерпретаційні вміння майбутнього вчителя, розвиває уміння сприймати та виконувати музичний твір. В процесі вивчення цього предмету студенти продовжують освоювати музично-теоретичні та виконавські дисципліни, вдосконалюють набуті вміння та збагачують емоційно-образний та духовний досвід.

Навчання студентів факультету мистецтв на 5 курсі характеризується особливим емоційним та усвідомленим ставленням студентів до майбутньої фахової діяльності, оскільки вони продовжують пізнавати процеси розвитку української та світової музичної культури, красу і неповторність музичного мистецтва. Діяльність студентів спрямована на систематизацію і збагачення теоретичних знань, практичних умінь, отриманих під час попередньої підготовки. Особливістю цього періоду є установка на розвиток самостійності в оволодінні музично-теоретичними знаннями у процесі виконавської і навчально-практичної діяльності.

Взаємоузгодження фахових напрямків на цьому етапі здійснюється в процесі методичної підготовки, яка допомагає систематизувати знання, уміння, досвід емоційно-ціннісного ставлення до явищ

музичного мистецтва. При вивченні *музичної педагогіки* (при тематичному плануванні було використано навчальну програму з методики викладання музики О.Ростовського) [2] особлива увага приділяється засвоєнню загальних основ музичного навчання і виховання школярів, які розкривають особливості музично-педагогічної діяльності. Метою лекційних занять є розкриття способів, прийомів професійної діяльності. Практичні заняття забезпечують мотиваційно-ціннісну основу підготовки до практики, формують ціннісне ставлення до методичних знань.

Тематичний план курсу „Музична педагогіка”

Назва тем	Кількість годин			СРС
	Аудиторні заняття			
	Лекції	Семінар-ські заняття	Всього	
Тема 1 „Загальні основи музичного навчання і виховання школярів”	2	2	4	4
Тема 2 „Українська музична етнопедагогіка як джерело сучасної музичної педагогіки”	2		2	
Тема 3 „Шляхи гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу на уроках музики”	4	2	6	4
Тема 4 „Розвиток і формування особистості”	2	2	4	4
Тема 5 „Психолого-педагогічні передумови розвитку музичних здібностей школярів”	2	2	4	4
Тема 6 „Основні методи формування свідомості особистості в педагогічній діяльності Г.Нейгауза”	2		2	
Тема 7 „Теорія музичного виховання”	4	2	6	4
Тема 8 „Психолого-педагогічні основи формування музичного сприймання школярів”	2	2	4	4
Тема 1 „Основні компоненти процесу музичного навчання”	4	2	6	4
Тема 2 „Пояснювально-ілюстративний вид музичного навчання в музичній педагогіці Г.Беклемішева”	2		2	
Тема 3 „Методика засвоєння музичних знань і умінь”	2	2	4	2
Тема 4 „Удосконалення педагогічної оцінки на уроках музики”	2	2	4	3
Тема 5 „Активізація навчальної діяльності за допомогою технічних засобів”	2	2	4	3
Тема 6 „Дитяча музична творчість”	2	2	4	4
Тема 7 „Організаційні форми музично-виховної роботи (позакласна та позашкільна робота)”	2	2	4	4
Тема 8 „Загальна характеристика логіки наукового музично-педагогічного дослідження”		2	2	2

Наприклад, тема „Музичне мистецтво як складова частина духовної культури суспільства, його пізнавальні та виховні можливості” розкриває виховну і естетичну функцію музичного мистецтва, його значення як суспільного явища. При вивченні теми розкривається специфіка музичного мистецтва як соціального явища, як форми відображення дійсності, як складової частини духовної культури суспільства. Звертається увага на поліфункціональність музичного мистецтва, його функціональні особливості.

Самостійна робота студентів спрямовується на розуміння виховного впливу музичного мистецтва і його ролі в збагаченні духовного світу дитини. Наприклад, студенти підбирають твори, які найкраще розкривають сутність вірша В. Самійленко „Вечірня пісня”, і пояснюють, чому саме ця музика, на їх думку, відповідає змісту поетичного тексту. Оцінюючи самостійну роботу, студенти аналізують, порівнюють твори мистецтв, полемізують один з одним щодо обраних варіантів. Самостійна робота студентів на цьому етапі сприяє формуванню навичок навчально-дослідної роботи, активізує творчу уяву.

Тематичний розділ „Теоретичні основи музичного навчання і виховання школярів”, розкриває сутність музичної етнопедагогіки, структуру музикальності, специфіку музичного сприймання, методику виховання співацьких умінь, розучування пісні, засвоєння музичних знань і умінь тощо. Провідною

метою на цьому етапі є проведення різноманітних творчо-практичних занять, „педагогічних тренінгів”, спрямованих на використання фахових знань і умінь.

Тема „Психолого-педагогічні основи формування музичного сприймання школярів” покликана допомогти майбутнім учителям оволодіти методикою формування музичного сприймання на рівні сучасних наукових уявлень про цей процес. Під час лекцій розкриваються особливості музичного сприймання, логіка і шляхи розвитку умінь музичного сприймання у дітей різних вікових категорій. Особлива увага приділена методам організації слухання музичних творів. Студенти пізнають основи процесу музичного сприймання школярів, усвідомлюють сутність педагогічного керування цим процесом, ознайомлюються з методикою організації слухання музики.

Так, під час самостійної роботи студентам пропонується прослухати музичний твір без програмної назви (Ю.Іщенко „Квартет № 3” для 2 скрипок, альту і віолончелі), та у вигляді письмового твору описати художні образи, які виникали під час слухання музики. Крім того, студентам пропонується розробити фрагмент уроку (слухання музики) з методичними рекомендаціями (музичний матеріал за вибором студента).

Особлива увага надається засвоєнню таких тем, як: „Особливості проведення уроків музики в загальноосвітній школі”, „Взаємозв'язок різних видів мистецтв на уроках музики”. Ці теми допомагають при підготовці до практичної діяльності й створюють зацікавлену атмосферу на уроках музики. Під час вивчення окремих тем використовуються відеоматеріали записів уроків.

Завдання, в яких провідною домінантою є розвиток музично-педагогічних умінь студента, розроблялися з урахуванням засвоєння практичних умінь. Роботу спрямовано на формування вербальних навичок, відображення емоцій голосом, координації поведінки, міміки під час уроку. У такий спосіб відбувається осмислення акторського аспекту педагогічної діяльності. Так, наприклад, під час проведення педагогічних тренінгів використовується прийом тимчасової заміни викладача. Студент стає на місце вчителя і проводить один з практичних видів діяльності зі своїми однокурсниками. Даний вид роботи допомагає студентам зрозуміти прогалини своєї попередньої підготовки і допомагає усвідомити власне ставлення до майбутньої професійної діяльності. При проведенні педагогічних тренінгів розповідь студентів записується на магнітофон з метою виявлення похибок у мові й методичних прорахунків. Наступний аналіз сприяє коригуванню мовних навичок студентів, спрямовує їх увагу на варіативність різних методів спілкування з аудиторією, встановлення емоційного контакту в діалозі. В процесі аналізу студенти захищають обраний стиль ведення уроку й організовану взаємодію з аудиторією.

На практичних заняттях з музичної педагогіки одним із видів роботи є складання плану уроку музики в загальноосвітній школі (тип та зміст уроку за вибором студента). При розробці конспектів уроків музики або окремих його елементів (вступне слово, дитячі ігри, творчі завдання тощо) враховується зміст шкільних програм. У процесі наступного аналізу розроблених частин уроку проводиться колективне обговорення найкращих робіт студентів. Крім того, практикується такий вид роботи, як написання творів на різну тематику. Наприклад, при практичному вивченні теми „Сутність педагогічної концепції Д.Кабалевського як вершини розвитку шкільної музичної педагогіки ХХ століття” пропонується ознайомитись з книгою Д.Кабалевського „Воспитание ума и сердца” [1] й законспектувати основні ідеї цієї праці.

Вивчення музичної педагогіки забезпечить формування фахових знань у царині музичного виховання, систематизацію інформації щодо специфіки музично-педагогічної діяльності, заложить основи ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Серед методів, які використовуються під час проведення занять з музичної педагогіки є: словесні (бесіди, розповіді, пояснення); практичні (творчі, пробні, тренувальні); наочні (ілюстрація, демонстрація); метод музичного узагальнення, емоційної драматургії, створення ситуацій успіху в навчанні, графічного контролю, проектування практичної діяльності тощо.

Висновки... Отже, в результаті засвоєння курсу „Музична педагогіка” студенти вчаться емоційно реагувати на музику, сприймати, оцінювати, осмислювати музичні твори; формувати музично-естетичний смак, враження, уявлення; розвивати почуття, переживання, рефлексію, музичну пам'ять, мислення особистості.

СПИСОК ВИКОРИСАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кабалевский Д. Б. Воспитание ума и сердца : книга для учителя [2-е изд., испр. и доп.] / Д. Б. Кабалевский. – М. : Музыка, 1984. – 158 с.
2. Ростовський О. Я. Музична педагогіка : навчальні програми, методичні рекомендації та матеріали / О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДПУ, 2001. – 112 с.

Анотація

М.А.Михаськова

Методическая подготовка будущих учителей музыки в процессе изучения курса „Музыкальная педагогика”

В статье раскрываются особенности и специфика формирования методических знаний студентов в процессе изучения курса „Музыкальная педагогика” как основы профессионального образования будущих учителей музыки.

Ключевые слова: методические знания студентов, профессиональная подготовка будущего учителя музыки.

Summary

М.А. Mykhas'kova

Methodic preparation of the future teachers of music in the process of study of the course “Musical Pedagogics”

This article shows peculiarities and specific features of formation of methodological knowledge of students in the process of study of the course „Musical Pedagogics” as the bases of professional education of the future teachers of music.

Key words: methodological knowledge of students, professional preparation of the future teacher of music.

Дата надходження статті

„23” вересня 2008 р.

УДК 371.134:78.07

О.О.МОРОЗОВА,
аспірант
(м.Хмельницький)

Обґрунтування актуальності формування музично-педагогічної спрямованості учителів музики

У статті висвітлено особливості формування педагогічної спрямованості як якісної характеристики вчителів музики, розглянуто наукові підходи до трактування терміна „професійно-педагогічна спрямованість”.

Ключові слова: професійна спрямованість особистості, педагогічна спрямованість учителя музики.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Відродження найкращих традицій українського музичного мистецтва набуває особливої значущості в умовах розбудови незалежної України. Важливим чинником цього процесу є музична освіта як складова цілісного процесу підвищення загальнокультурного потенціалу суспільства. Сучасна музична освіта в Україні ставить за мету забезпечення високої якості освіти на основі збереження її фундаментальності у поєднанні з науково-педагогічним пошуком шляхів змістовного оновлення.

Концепція вищої педагогічної освіти передбачає поетапне вирішення проблеми становлення висококультурної особистості. Важливе значення у формуванні основних професійних якостей особистості майбутніх учителів музики, їх естетичного ставлення до оточуючої дійсності має музичне виховання.

Система професійної підготовки вчителів музики, що існує у сучасних вищих педагогічних навчальних закладах, доволі успішно забезпечує засвоєння майбутніми вчителями знань, умінь і навичок професійної діяльності. Як відомо, особистість майбутнього вчителя значною мірою характеризується особливостями його психіки і має певну психологічну структуру. Основні її компоненти – психічні властивості: спрямованість, темперамент, характер, здібності в їх діалектичному зв'язку із психічними процесами, станами та утвореннями (знаннями, навичками, уміннями, звичками). Серед психічних властивостей особистості вчителя музики, на наш погляд, на особливу увагу заслуговує музично-педагогічна спрямованість, яка протягом професійної діяльності ефективно впливає на всебічний і гармонійний розвиток студентів.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Результати аналізу літературних джерел з психології та педагогіки свідчать про те, що проблемі педагогічної спрямованості особистості вчителя присвячено дослідження багатьох учених. Найбільш важливими для розуміння сутності музично-педагогічної спрямованості майбутніх учителів музики, на нашу думку, є дослідження Б. Г. Ананьєва, М. М. Анцибор, Ю. К. Бабанського, Л. І. Божович, Л. С. Виготського, М. І. Дьяченка, Г. О. Журавльової, Л. О. Кандибовича, Н. В. Кузьміної, О. М. Леонтєва, Є. О. Науменка, А. В. Петровського, О. В. Петуніна, А. Т. Ростунова, С. Л. Рубінштейна, В. О. Сластьоніна, М. М. Тарасевича, І. В. Фастовця, О. І. Щербакова та інших.